

นามศัพท์ นามนาม คุณนาม สัพพนาม

ลิงค์วจนะ วิภัตติ

อายตนิบาต

คำเชื่อมหรือคำต่อระหว่างศัพท์ใช้เป็นคำแปลประจำหมวดวิภัตติทั้ง ๗ ดังนี้

วิภัตติ	เอกวจนะ	พหุวจนะ
ปจมา	อ.- (อันว่า)	อ.-ท. (อันว่า-ทั้งหลาย)
ทุตติยา	ซึ่ง, สู, ยัง, ลิ่น, ตลอด, กะ, เฉพาะ	ซึ่ง-ท., สู-ท., ยัง-ท., ลิ่น-ท., ตลอด-ท., กะ-ท., เฉพาะ-ท.
ตติยา	ด้วย, โดย, อัน, ตาม, เพราะ, มี, ด้วยทั้ง, ข้าง, ทาง	ด้วย-ท., โดย-ท., อัน-ท., ตาม- ท., เพราะ-ท., มี-ท., ด้วยทั้ง-ท., ข้าง-ท., ทาง-ท.
จตุตถิ	แก่, เพื่อ, ต่อ	แก่-ท., เพื่อ-ท., ต่อ-ท.
ปญจมี	แต่, จาก, กว่า, เหตุ	แต่-ท., จาก-ท., กว่า-ท., เหตุ-ท.
ฉกฺฉิ	แห่ง, ของ, เมื่อ	แห่ง-ท., ของ-ท., เมื่อ-ท.
สตุตถมี	ใน, ใกล้, ที่, ครั้นเมื่อ, ในเพราะ, เหนือ, บน, ณ	ใน-ท., ใกล้-ท., ที่-ท., ครั้นเมื่อ- ท., ในเพราะ-ท., เหนือ-ท., บน-ท., ณ-ท.
อาลป นั	แน่ะ, ดูก่อน, ข้าแต่	แน่ะ-ท., ดูก่อน., ข้าแต่-ท.

การันต์ ๑๓

การันต์ คือ สระที่สุดศัพท์ แบ่งลงในลิงค์ทั้ง ๓ ดังนี้

๑. ปุงลิงค์มี ๕ การันต์ คือ อ อิ อี อุ อู

๒. อิตถิลิงค์มี ๕ การันต์ คือ อา อิ อี อุ อู ฯ

๓. นปุงสกลิงค์มี ๓ การันต์ คือ อ อิ อุ ฯ

หมายเหตุ:-

โดยย่อการันต์นั้นมี ๖ คือ อ อา อิ อี อุ อู

โดยพิสดารนั้นมี ๑๓ คือ อ อิ อี อุ อู, อา อิ อี อุ อู, อ อิ อุ

1. ท่องแบบให้ได้ เขียนได้
2. ทำตัว (เปลี่ยนวิภัติและการันต์ได้)
3. แปลได้
4. สามารถนำไปแต่งประโยค/ศัพท์

การแจกนามนามในปุงลึงค์

อ การันต์ ในปุงลึงค์ = ปุริส

การันต์ในปุงลึงค์

อ การันต์ในปุงลึงค์แจกอย่าง ปุริส (บุรุษ) ดังนี้

วิภัตติ	เอกวจนะ	พหุวจนะ
ปจมา	ปุริโส (ส) แปลง อ+ส เป็น โอ = ปุริโส อ.บุรุษ	ปุริสา (โย) แปลง อ+โย เป็น อา =ปุริสา อ.บุรุษ ท.
ทุตिया	ปุริส (อ) ลง อ คง อ ไว้ปุริส ซึ่งบุรุษ สู้บุรุษ ยังบุรุษ สิ้นบุรุษ ตลอดบุรุษ กะบุรุษ เฉพาะบุรุษ	ปุริเส (โย) แปลง อ+โย เป็น เอ = ปุริเส ซึ่งบุรุษ ท. สู้บุรุษ ท. ยังบุรุษ ท. สิ้นบุรุษ ท. ตลอดบุรุษ ท. กะบุรุษ ท. เฉพาะบุรุษ ท.
ตติยา	ปุริเสน (นา) แปลง อ+นา เป็น เอน ปุริเสน ด้วยบุรุษ โดยบุรุษ	ปุริเสหิ ปุริเสภิ (หิ) ลง หิ คง หิ ไว้ เอา อ เป็น เอ = ปุริเสหิ

วิภัตติ	เอกวจนะ	พหุวจนะ
จตุตถี	<p>ปฺริสสุส (ส) แปลง อ+ส เป็น สส ปฺริสสาย แปลง อ+ส = อาย ปฺริสตุถิ์ (ส) แปลง อ+ส = ตุถิ์ แก่บุรุษ เพื่อบุรุษ ต่อบุรุษ</p>	<p>ปฺริสทานิ์ (น) ลง นิ์ คง นิ์ วั้ ทิ์มะ อ เป็น อา = ปฺริสทานิ์ แก่บุรุษ ท. เพื่อบุรุษ ท. ต่อบุรุษ ท.</p>
ปณจมี	<p>ปฺริสสุมา (สุมา) ลง สุมา คง สุมา วั้ ปฺริสมุหา แปลง สุมา เป็น มหา ปฺริสธา แปลง สุมา เป็น อา แต่บุรุษ จากบุรุษ กว่าบุรุษ เหตุบุรุษ</p>	<p>ปฺริสเสหิ ลง หิ คง หิ วั้ เอา อ เป็น เอ = ปฺริสเสหิ ปฺริสเสหิ แปลง หิ เป็น ภิ เอา อ เป็น เอ = ปฺริสเสหิ แต่บุรุษ ท. จากบุรุษ ท. กว่าบุรุษ ท. เหตุบุรุษ ท.</p>

วิภัตติ	เอกวจนะ	พหுவจนะ
ฉกฺฉิ	ปฺริสสุส (ส) แปลง อ+ส เป็น สส แห่งบุรุษ ของบุรุษ เมื่อบุรุษ	ปฺริสตัน (น) ลง นํ คง นํ วั ทิมะ อ เป็น อา = ปฺริสตัน แห่งบุรุษ ท. ของบุรุษ ท. เมื่อบุรุษ ท.
สตตฺมี	ปฺริสทมฺ ลง สฺมี คง สฺมี วั ปฺริสมฺหิ แปลง สฺมี เป็น มฺหิ ปฺริเส แปลง สฺมี เป็น เอ ในบุรุษ ไกถฺบุรุษ ที่บุรุษ ครั้งเมื่อบุรุษ ในเพราะบุรุษ เหนือบุรุษ บนบุรุษ ณ บุรุษ	ปฺริเสสุ (สุ) ลง สฺ คง สฺ วั เอา อ เป็น เอ = ปฺริเสสุ ในบุรุษ ท. ไกถฺบุรุษ ท. ที่บุรุษ ท. ครั้งเมื่อบุรุษ ท. ในเพราะบุรุษ ท. เหนือบุรุษ ท. บนบุรุษ ท. ณ บุรุษ ท.
อาลปนํ	ปฺริส (สฺ)ลง สฺ ลบ สฺ แนะบุรุษ คูก่อนบุรุษ	ปฺริสตา (โย) แปลง อ+โย เป็น อา แนะบุรุษ ท.

ศัพท์เหล่านี้แจกเหมือน ปุริส (บุรุษ)

อาจารย์ (อาจารย์) ชน (ชน) พก (นกยาง) วานร (ลิง)
 กุมาร (เด็ก) ตุรค (ม้า) ภว (ภพ) สหาย (เพื่อนขตติย (กษัตริย์)
 (ขโมย) มนุสส (มนุษย์) หตุ ถ (มือ) คณ (หมู่) ทุต (ทุต)ผลึก
 (แก้วผลึก) โลก (โลก) โจร (โจร) ธช (ธง) ปาวก (ไฟ)
 รุกข (ต้นไม้) ฉณ (มหรสพ) นร (คน)ยกข (ยักษ์)

ตัวอย่างการแจก กุมาร (เด็ก) เหมือน ปุริส (บุรุษ) ดังนี้
 อ การันต์ในปungลิงค์แจกอย่าง กุมาร (เด็ก) ดังนี้

วิภัตติ	เอกวจนะ	พหุวจนะ
ปจมา	กุมารโ ปุริโส	กุมารา ปุริสา
ทุตติยา	กุมาริ ปุริส	กุมारे ปุริเส
ตติยา	กุมारेณ ปุริเสน	กุมारेहि กุมारेภิ ปุริเสहि ปุริเสहि
จตุตถิ	กุมารสส (ปุริสสส) กุมาราย (ปุริสาย) กุมารตถิ (ปุริสตถิ)	กุมาราน (ปุริสาน)
ปณจมิ	กุมารสฺมา (ปุริสสฺมา) กุมารมฺหา (ปุริสมฺหา) กุมารา (ปุริสา)	กุมारेहि (ปุริเสहि) กุมारेภิ (ปุริเสภิ)
ฉฏฐิ	กุมารสส (ปุริสสส)	กุมาราน (ปุริสาน)

วิภัติ	เอกวจนะ	พหุวจนะ
สตุตมี	กุมารสุมิ (ปฐิสสุมิ)	กุมารเสสุ (ปฐิสเสสุ)
อาลปนั	กุมาร (ปฐิส)	กุมารา (ปฐิสา)

จงแต่งประโยคภาษาไทยต่อไปนี้เป็นภาษามคธ

๑. อ.อาจารย์ ของมนุษย์ ท. ในโลก ฯ

โลกสุมิ (โลกมฺหิ, โลก) มนุสฺสานั อจฺริโย

๒. อ.โจร ท. บนต้นไม้ ท. ของกษัตริย์ ฯ

ขตฺตียสฺส รุกฺเขสุ จฺรธา ฯ

อ.กุมาร ของกษัตริย์ ผู้โหดร้าย

อ.มือ ท. ของโจร ท. ผู้เป็นที่พึ่ง ของขโมย ท. ฯ

การทำตัวรูป ปุริส (บุรุษ) ดังนี้ (คัมภีร์ปทรูปสัทธิ
และสมเด็จพระมหาสมณเจ้า)

ปุริโส ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง สิ ปจมาวิภัตติ
ฝ่ายเอกวจนะ แปลง อ กับ สิ เป็น โอ สำเร็จรูปเป็น ปุริโส ปุริโส แปลว่า
อ.บุรุษ ๑

ปุริสา ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง โย ปจมาวิภัตติ
ฝ่ายพหูวจนะ แปลง อ กับ โย เป็น อา สำเร็จรูปเป็น ปุริสา
ปุริสาแปลว่า อ.บุรุษ ท. ๑

ปุริสั ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง อ¹ ทุตติยาวิภัตติ
ฝ่ายเอกวจนะ แปลง อ เป็น อ สำเร็จรูปเป็น ปุริสั ปุริสั แปลว่า ซึ่งบุรุษ,
สู่บุรุษ, ยิงบุรุษ, สิ้นบุรุษ, ตลอดบุรุษ, กะบุรุษ, เฉพาะบุรุษ ๑

ปุริเส ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง โย ทุตติยาวิภัตติ
ฝ่ายพหูวจนะ แปลง อ กับ โย เป็น เอ สำเร็จรูปเป็น ปุริเส ปุริเส แปลว่า
ซึ่งบุรุษ ท., สู่บุรุษ ท., ยิงบุรุษ ท., สิ้นบุรุษ ท., ตลอดบุรุษ ท., กะบุรุษ
ท., เฉพาะบุรุษ ท. ๑

ปุริเสน ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง นา ตติยาวิภัตติ
ฝ่ายเอกวจนะ แปลง อ กับ นา เป็น เอน สำเร็จรูปเป็น ปุริเสน ปุริเสน
แปลว่า ด้วยบุรุษ, โดยบุรุษ, อันบุรุษ, ตามบุรุษ, เพราะบุรุษ, มีบุรุษ,
ด้วยทั้งบุรุษ, ข้างบุรุษ, ทางบุรุษ ๑

ปุริเสหิ ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง หิ ตติยาวิภัตติ
ฝ่ายพหูวจนะ ลง หิ คง หิ ไว้ แปลง อ เป็น เอ สำเร็จรูปเป็น ปุริเสหิ
แปลว่า ด้วยบุรุษ ท., โดยบุรุษ ท., อันบุรุษ ท.,

¹ ไนมติของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า และคัมภีร์ปทรูปสัทธิ ให้แปลง อ เป็น อ นิคหิต ในทุกที่ ๆ เป็นทุตติยาวิภัตติ ๑

ตามบุรุษ ท., เพราะบุรุษ ท., มีบุรุษ ท., ด้วยทั้งบุรุษ ท., ข้างบุรุษ ท.,
ทางบุรุษ ท. ๑

ปุริเสภี ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง หิ ตติยาวิภัตติ
ฝ่ายพหูวนะ แปลง หิ เป็น ภิ แปลง อ เป็น เอ สำเร็จรูปเป็น ปุริเสภี
แปลว่า ด้วยบุรุษ ท., โดยบุรุษ ท., อันบุรุษ ท.,
ตามบุรุษ ท., เพราะบุรุษ ท., มีบุรุษ ท., ด้วยทั้งบุรุษ ท., ข้างบุรุษ ท.,
ทางบุรุษ ท. ๑

ปุริสสส² ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง ส จตุตถีวิภัตติ
ฝ่ายเอกวนะ ลง ส คง ส ไว้ แล้วลง ส อาคม สำเร็จรูปเป็น ปุริสสส
ปุริสสส แปลว่า แก่บุรุษ, เพื่อบุรุษ, ต่อบุรุษ ๑

ปุริสสาย ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง ส จตุตถีวิภัตติ
ฝ่ายเอกวนะ แปลง อ กับ ส เป็น อาย สำเร็จรูปเป็น ปุริสสาย ปุริสสาย
แปลว่า แก่บุรุษ, เพื่อบุรุษ, ต่อบุรุษ ๑

ปุริสตุถ์ ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง ส จตุตถีวิภัตติ
ฝ่ายเอกวนะ แปลง ส เป็น ตตุถ์ สำเร็จรูปเป็น ปุริสตุถ์ ปุริสตุถ์ แปลว่า
แก่บุรุษ, เพื่อบุรุษ, ต่อบุรุษ ๑

ปุริสถาน ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง นั จตุตถีวิภัตติ
ฝ่ายพหูวนะ ลง นั คง นั ไว้ ทิมะ อ เป็น อา สำเร็จรูปเป็น ปุริสถาน
ปุริสถาน แปลว่า แก่บุรุษ ท., เพื่อบุรุษ ท., ต่อบุรุษ ท.๑

ปุริสสุมา ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง สุมา ปัจจมีวิภัตติ
ฝ่ายเอกวนะ ลง สุมา คง สุมา ไว้ สำเร็จรูปเป็น ปุริสสุมา ปุริสสุมา
แปลว่า แต่บุรุษ, จากบุรุษ, กว่าบุรุษ, เหตุบุรุษ ๑

² ทำตัวตามคัมภีร์ปทรูปสัทธี ๑ ในบาลีสันามหลวงหรือมติของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า แปลง ส เป็น สส ๑

ปริสมหา ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง สุมา ปัลลจมีวิภัตติ
 ฝ่ายเอกวจนะ แปลง สุมา เป็น มหา สำเร็จรูปเป็น ปริสมหา ปริสมหา
 แปลว่า แต่บุรุษ, จากบุรุษ, กว่าบุรุษ, เหตุบุรุษ ฯ

ปริสา ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง สุมา ปัลลจมีวิภัตติ
 ฝ่ายเอกวจนะ แปลง อ กับ สุมา เป็น อา สำเร็จรูปเป็น ปริสา ปริสา
 แปลว่า แต่บุรุษ, จากบุรุษ, กว่าบุรุษ, เหตุบุรุษ ฯ

ปุริเสหิ ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง หิ ปัลลจมีวิภัตติ
 ฝ่ายพหุวจนะ ลง หิ คง หิ ไว้ แปลง อ เป็น เอ สำเร็จรูปเป็น ปุริเสหิ
 แปลว่า แต่บุรุษ ท., จากบุรุษ ท., กว่าบุรุษ ท., เหตุบุรุษ ท. ฯ

ปุริเสภิ ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง หิ ปัลลจมีวิภัตติ
 ฝ่ายพหุวจนะ แปลง หิ เป็น ภิ แปลง อ เป็น เอ สำเร็จรูปเป็น ปุริเสภิ
 แปลว่า แต่บุรุษ ท., จากบุรุษ ท., กว่าบุรุษ ท., เหตุบุรุษ ท. ฯ

ปุริสสส ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง ส ฉัญจวิภัตติ
 ฝ่ายเอกวจนะ ลง ส คง ส ไว้ แล้วลง ส อากม สำเร็จรูปเป็น ปุริสสส
 ปุริสสส แปลว่า แห่งบุรุษ, ของบุรุษ, เมื่อบุรุษ ฯ

ปุริสสนํ ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง นํ ฉัญจวิภัตติ
 ฝ่ายพหุวจนะ ลง นํ คง นํ ไว้ ทิฆะ อ เป็น อา สำเร็จรูปเป็น ปุริสสนํ
 ปุริสสนํ แปลว่า แห่งบุรุษ ท., ของบุรุษ ท., เมื่อบุรุษ ท. ฯ

ปุริสสมิ ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง สมิ สัตตมีวิภัตติ
 ฝ่ายเอกวจนะ ลง สมิ คง สมิ ไว้ สำเร็จรูปเป็น ปุริสสมิ ปุริสสมิ แปลว่า
 ในบุรุษ, ใกล้บุรุษ, ที่บุรุษ, ครั้นเมื่อบุรุษ, ในเพราะบุรุษ, เหนือบุรุษ,
 บนบุรุษ, ณ บุรุษ ฯ

ปุริสมหิ ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง สมิ สัตตมีวิภัตติ
 ฝ่ายเอกวจนะ แปลง สมิ เป็น มหิ สำเร็จรูปเป็น ปุริสมหิ ปุริสมหิ แปลว่า

ในบุรุษ, ไกล้บุรุษ, ที่บุรุษ, ครั้นเมื่อบุรุษ, ในเพราะบุรุษ, เหนือบุรุษ, บนบุรุษ, ณ บุรุษ ฯ

ปุริเส ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง สฺมี สัตตมมีวิภัตติ ฝ่ายเอกวจนะ แปลง อ กับ สฺมี เป็น เอ สำเร็จรูปเป็น ปุริเส ปุริเส แปลว่า ในบุรุษ, ไกล้บุรุษ, ที่บุรุษ, ครั้นเมื่อบุรุษ, ในเพราะบุรุษ, เหนือบุรุษ, บนบุรุษ, ณ บุรุษ ฯ

ปุริเสสุ ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง สฺ สัตตมมีวิภัตติ ฝ่ายพหูวจนะ ลง สฺ คง สฺ ไว้ แปลง อ เป็น เอ สำเร็จรูปเป็น ปุริเสสุ ปุริเสสุ แปลว่า ในบุรุษ ท., ไกล้บุรุษ ท., ที่บุรุษ ท., ครั้นเมื่อบุรุษ ท., ในเพราะบุรุษ ท., เหนือบุรุษ ท., บนบุรุษ ท., ณ บุรุษ ท. ฯ

ปุริส ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง สิ อาลปนนะวิภัตติ ฝ่ายเอกวจนะ ลง สิ ลบ สิ เสีย สำเร็จรูปเป็น ปุริส ปุริส แปลว่า แนะบุรุษ, คู่ก่อนบุรุษ, ข้าแต่บุรุษ ฯ

ปุริสา ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง โย อาลปนนะวิภัตติ ฝ่ายพหูวจนะ แปลง อ กับ โย เป็น อา สำเร็จรูปเป็น ปุริสา ปุริสาแปลว่า แนะบุรุษ ท., คู่ก่อนบุรุษ ท., ข้าแต่บุรุษ ท. ฯ

ศัพท์เหล่านี้แจกเหมือน ปุริส (บุรุษ)

อาจารย์ (อาจารย์)	ชน (ชน)	พก (นกยาง)	วานร (ลิง)
กุมาร (เด็ก)	ตรค (ม้า)	ภว (ภพ)	สหาย (เพื่อน)
ขตติย (กษัตริย์)	เถน (จโมย) มนุสส (มนุษย์)		หตถ (มือ)
คณ (หมู่)	ทุต (ทูต)	ผลิก (แก้วผลึก)	โลก (โลก)
โจร (โจร)	ธช (ธง)	ปาวก (ไฟ)	รุกข (ต้นไม้)
ฉณ (มหรสพ)	นร (คน)	ยกข (ยักษ์)	

ตัวอย่างการแจก กุมาร (เด็ก) เหมือน ปุริส (บุรุษ) ดังนี้
 อ การันต์ในปุงลิงค์แจกอย่าง กุมาร (เด็ก) ดังนี้

วิภัตติ	เอกวจนะ	พหุวจนะ
ปจมา	กุมารโ	กุมารา
ทุตिया	กุมารํ	กุมारे
ตติยา	กุมारेण	กุมारेहि กุมारेภิ
จตุตถी	กุมารสุส กุมาราย กุมารตุถิ	กุมารานํ
ปถจมี	กุมารสุมา กุมารมहा กุมารา	กุมारेहि กุมारेภि
ฉฐी	กุมารสุส	กุมารานํ
สप्तमी	กุมารस्मि กุมारमहि กุมारे	กุมारेसु
आलपन्	กุมार	กุมारा

จงแต่งประโยคภาษาไทยต่อไปนี้เป็นภาษามคธ

๑. อ.พระอาจารย์ ของมนุษย์ ท. ในโลก ๆ
๒. อ.โจร ท. บนต้นไม้ ท. ของกษัตริย์ ๆ